

Más ilyenkor a hajnal, a nappal, az est és az éjszaka. Nehezen jön fel a nap. Álmosan. Hunyorog az éghatáron – talán ásít is –, és megkezdí útját bágyadtan, álmosan, közönyösen, mintha robotba járna. Talán ha rábíznák: felénk se nézne, mert – és ebben igaza van – mit nézzen rajtunk? Mi van itt látnivaló?

Olyan a föld itt errefelénk, mint az üres kert, melyben nincs más, csak káposztatorzsa, erőszakos kórószár és ijedt ribizlibokor, mely vessző karjaival úgy suttyogat a szélben, mintha sohase dongtak volna körülötte méhek, és aljukban sose kékllett volna ibolya.

Unatkozik hát az öreg nap, és valósággal ácsorog. Délfelé egy-két melegebb pillantást vet a bokrok alatt kapargáló foglyokra, barázdába lapult nyulacsakára, de aztán csak elfordul nyugat felé, és párás lesz egyszerre a patakok völgye, hol vadkacsák bukdácsolnak, Isten tudja, mire halászva a jeges vízben, melyben még a homokszemet is meg lehet olvasni.

Délután egyszerre megváltozik napuram magatartása. Mintha valami sürgős dolog jutott volna eszébe: nekiindul a nyugati égnek. Egy kis fényt ken a kószáló felhőkre, hogy világítsanak, ha éppen kedvük tartja, aztán alámerül, vörös képével kajánul vigyorogva, mintha azt mondaná a holdnak, mely ekkor tűnik fel gyatra lámpájával:

– Szórakozzék, kolléga úr! Magának úgyis nagy ambíciói vannak.

De ekkor már este van. Didergő, téli este, melyben fázik az egész téli világ. Fáznak az erdők, a mezők, a vadak, a patak, az utak, és fázik Kalányos Jóska is, kétágú, nadrághoz címzett ruhadarabjában, mert most trappol éppen hazafelé az öreg fejszével, melynek egészségügyi sétája mára véget ért. Úgy Jóska, mint az öreg szerszám jó színben vannak, és cigánybőr ide, cigánybőr oda, Jóska orra olyan pirókot fogott, hogy majd elrepül.

Fázik a hold, hunyorognak a csillagok, és valószínű, hadonásznak fényes karjaikkal, csak hát azt nem lehet innét alulról látni.

Fáznak a verebek a szalmakazlak oldalában, zsúpetők zugaiban és csendes szénapajtákban, melyeknek résein beszivárog a holdsugár, és megvonalazza a jószagú szénát, mely zizegve suttog ilyenkor, és millió karjával magához szorítja a meleget, melyet még a nyár ragyogásában tett el ínséges napokra.

A szénában hát – meleg van. Szívesen elbújnak itt didergő sármányok és bohém mezei verebek, de jól tudják, hogy a szénában nem csak meleg lakik, hanem a halál is, a surranó halál: a Görény család.

Tavaly ugyan még csak ketten voltak, de az öreg

pajtát nem zavarta senki, s így a családalapításnak nem volt semmi akadály.

Haj! Szép idők voltak ezek!

Későn jött a tavasz, és még jégcsapok lógtak az ereszről, amikor a görényszerelem már javában virágzott. Amikor pedig mindenféle bolond virágillatok kószáltak az éjszakában, megszülettek a csemeték. Hárman. A mama és az erőteljes újszülöttek a körülményekhez képest – jól érezték magukat... Az újságok ugyan nem írtak erről, sőt még a pajta tulajdonosa sem tudott róluk, mert ha tudott volna, bizonyára széthányja a görénytanyát. A boldog szülők azonban úsztak a boldogságban és a vérben. A fiatalok pedig nőttek erősen.

Közben a pajtába újra szénát hordtak, és a maradék régít nem bántották. A nagy jövés-menés megijesztette a görényfamíliát, de amikor a takarószéna vastagodott felettük, érezték, hogy a veszedelem elmúlt. Ekkor már a fiak is mozogtak a fészkek körül. Ősi, várkereső ösztönök lobogtak bennük, és szemükben zöldesen csillogott a halál mécse.

A pajta zugaiban megremegetek a fészkek, amikor zizegni kezdett a széna, és fekete árnyak kígyóztak, szaglálódva az éjszakában.

A fészkek ugyan magasan voltak, hova nehezen jutott fel a görény, de a gyilkos vágyak ott cikáztak a levegőben, és a kismadarak ezt megérezték.

– Ne üljetek a fészkek szélére – csipogott alkony felé a bölcs öreg veréb –, mert ha kiestek, elpusztultok, mi pedig szomorúak leszünk...

A kis sárga torkú verébfiak ilyenkor komolyan pislogtak, és úgy tettek, mintha apjukat megértették volna.

Egy éjjel aztán megtörtént a baj. A fiak addig fészkelődtek, míg a legkisebbet kiszorították a fészkekből. A kis veréb ijedten kapta szét szárnyait – mint a nagyoktól látta –, de nem fogták azok a levegőt, és lekarikázott a szénára.

A fészekben szomorú csend lett, de lent a görénytanyán éberen figyelt fel az egyik görénycsemete. A szülők zsákmány után jártak, a testvérek lustán pihentek; csak ez az egy hallotta meg a puha ütődést, amint a kis veréb leesett a szénára.

A kis görény kiosont, és szeme kegyetlenül tapadt a veréb homályos alakjára. Alig zizzent a széna, és a halk cippanás, melyet a kis veréb búcsúzóul küldött a fészekbe, csak annyi volt, amikor egy tű eltörik.

Csend lett, és a fiatal görény ínyn szétfutott a vér. Aztán csak tollak maradtak a szénán.

Hajnaltájon, amikor az öregek hazajöttek, megtalálták a szétszórt tollakat.

– Idegen járt itt? – szaglálódott a nőstény, és letette a tojást, amelyet fiainak hozott.

– Még csak az kellene! – sziszegett a hím, körülszaglászta a tollakat, és vidáman elhúzta a száját.

– Valamelyik gyerek volt. Hja, eljár az idő!...

És ettől kezdve a fiak is szabadon vadászhattak. Először csak szülői felügyelet alatt, később egyedül is, de akkor már kemény, őszi hujjogásokkal járt a szél.

– Ismerjétek meg a réseket, melyeken át szabad csúszni. Ismerjétek meg a zsákmányt, melyhez nem szabad nyúlni, mert az ember foga van benne, és összemorzsol benneteket. Tartsátok be az utat, melyen egyszer jártatok, és mindig azon térjete vissza – oktatták a fiakat. – Ha nem ismertek valamit, ne nyúljatok hozzá, mert az mind az ember karma, ki nappal is dobog körülöttünk otromba két lábával, és olyan hangja van, mint a kutyának, aki éjjel telelarmázza a sötétséget.

A fiak hát féltek az embertől, megtartották a régi utakat, megismerték a kerítések réseit, hasadásait, és vámszedői lettek az egész falunak.

Nyitva felejtett tyúkök, kint hagyott csirke, földön háló madár, kósza tyúkok elpotyogtatott tojásai, mind dézsmára kerültek, és az emberek reggel oldalba rúgták a kutyát, mely nem őrködött eléggé, és káromkodva mondták.

– Tenni kellene valamit!

Ilyenkor azonban a görénycsalád édesen aludt, és mit sem tudott az emberek bosszútervéről.

...Akkor is csak úgy jött az éjszaka, mint máskor. A hold még nem kelt fel, a kutyák az utcán marakodtak, és a szérűk fölött lecsapódott a kihűlt füst, amikor a görények zsákmány után indultak.

– Először a szemetek járjon, és csak azután a fogatok – intették az öregek a fiatalokat, és elsurrantak külön utakon.

Utánuk elosont a legerősebb fiú, ki a kisverebet megölte. Ez volt a legbátrabb. Gyors volt és okos, mint az öregek. Először tojás után nézett. Ez volt a csemegéje, és az egyik udvarban valami rendetlen tyúk majdnem naponta elhagyott egy-egy tojást. Ma is. Ott fehérlett egy tojás a kerítés hasadéka előtt, és már boldogan közeledett feléje, amikor valami nyers szimat vágott az orrába. A hideg vas és az ember összekeveredett szaga. Megtorpant. Hallgatózott. Semmi gyanús zörej, csak ez a gyanús szag..., ez a szag, és a tojás ingerlően világított. Körüljárta... A tojás körül falevelek heverték, és azok közül puhán, ingerlően nevetett a tojás. Kívül kemény és fehér, de belül lágy, édes... Nem. Nem lehet baj. Az ember fogát nem látta sehol, és már a szaga is elmosódott. Lába alig érte a földet, odahajolt, és amikor megérintette a tojást, egyszerre vége lett körülötte mindennek.

A csapda két karja összevágódott, és a kis görény lábai megvonaglottak, mintha futni akarna. Hang már nem jött ki a torkán. Így találták meg reggel, és az ember mérgesen nevetett:

– Likra jöttél, kutya? – és a csapdát újra felállította.

A testvérek erről mit sem tudtak, és külön-külön, más utakon rontották az éjszakát.

Az egyik egy patkányt fogott a vízparton, és jóllakott vérével. A patkány éppen átutazóban volt a szomszéd malomba, honnét olyan híreket hoztak, hogy ott igazán élet ám a patkányélet! Kalandkereső fiatal patkány volt, hát leugrott a nagy kerékről, és vitette magát a vízzel, mely éppen arra sietett. A malom azonban elég messze volt, és a patkány kiúszott egy helyen a partra, hogy szőréből kirázza a vizet. Itt érte a veszedelem. Javában prüsskölt, és olyan könnyelműen viselkedett, mintha csak patkányok lennének a világon, amikor a görény megrohanta.

A patkány azonban nem volt gyáva legény – hiszen kalandkeresni indult a világba –, és gondolkodás nélkül belemart a görény lábába, de ez már nem segített. Tarkójában összecukódtak az ellenség fogai, és érezte, hogy fogy, fogyogat belőle az élet. Nyekergett még egy kicsit, azután kinyúlt, és soha el nem érhetette a malmot, a patkányálmok öreg, elhagyott malmát.

A görény aztán otthagyta áldozatát, melyben még mutatóban sem hagyott egy csepp vért sem, és hazafelé indult.

Az egyik udvarban meleg, élő illat csapott az orrába. Jól volt lakva, alig szuszogott, de erre a szagra újból fellobbantak benne a vérengző vágyak. „Legalább megölöm” – gondolta, és lelapult, mert már észrevette a csirkét, mely egy ládában üldögélt. A csirke beteg volt, a láda pedig csapda.

– Úgyis megdöglök – mondta este gazdája –, hátha rámegy a görény – és belekötözte a csapdába.

A csirke ijedten pislogott, a görény pedig kéjesen harapott a nyakába, amikor tompa puffanással lecsapódott a láda oldala. A görény forogva kereste a menekülés útját – keserű lett egyszerre a csirkevér –, bent pedig azt mondta az asszony az urának:

– Hallja? A csapda...

Az embernek nem volt kedve kimenni.

– Ha fogott valamit, benne lesz reggel is...

– Hátha kirágja? – piszkálta az asszony.

– Nem rágja!

– De kirágja!

Az embert mintha úgy dobták volna ki az ágyból.

– Hát akkor kirágja! A csillagok szakadjanak arra a csapdára..., hanem ha álmodtál, Rozi, olyat mondok, hogy a föcské is kikötöznek az eresz alól... – és elballagott a csapda felé.

Már messziről megütötte az ijedt görényszag, és egyszerre elpárolgott mérge.

Fölemelte a csapdát, és bevitte a konyhába. Az asszony lámpát gyújtott, és az orrát fintorgatta:

– Hű, de bűdös!

– Nem baj az, Rozi! Azér a pénzér szagúhat az embör... Mert ebben görény van... Hidd be a Sajót!

Sajó – mint ítéletvégrehajtó közeg – farkcsóválva ugrott be, és dühösen szaglászta a ládát. Az ember kinyitotta a ládát, és Sajó – ide bűdösség, oda bűdösség – úgy elkapta a görényt, mint a fecske a legyet.

Másnap pedig a görény bőre már fent száradt a padláson. Harmadnap pedig Boros Jóska szép pénzt kapott a bőrért, melynek csak felét vallotta be a feleségének.

A harmadik csemetének sem volt szerencséje ezen az éjszakán. Egy tyúkólba surrant be, és jóllakott ugyan a legszebb kakas vérével, de a tyúkólban kacsák is voltak, s akkora lármát csaptak, hogy felébredt a ház.

A bejáró nyílást eltorlaszolták, és amikor bevilágítottak a tyúkólba, ott pislogott a görény az egyik sarokban. No, nem sokáig pislogott.

Egy hosszú bot suhogott a levegőben, és a görény puha teste összerándult és kinyúlt; békés lett, mintha sose surrant volna, mint a kígyó, a homályos éjszakában.

Reggel felé a nőtény görény hiába várta fiait.

– Majd megjönnek! – pislogott ura, ám ezt maga sem hitte, és ijedt ürességet érzett maga körül. Keve-

set aludtak, és a nőtény orra szimatolva járt még álmában is. Másnap éjjel csak a fiakat keresték, és megtalálták a csapdákat. Érzett még rajtuk a fészek szaga, mely kihűlt mér a fiak apró szőrszálain.

Nincs mit keresni...

Egy kutya ballagott szimatolva feléjük, és a két görény szétugrott a sötétben, mint az árnyék. A kutya mérgesen ugatott utánuk még egy darabig, de a két görény már ekkor a patakparton hallgatózott. A veszély elmúlt, de a fiak hiányoztak, és a nőtény titkon még hallgatózott: nem surrannak-e ismerős lábak az éjszakában. De csend volt. A patak csobbant néha, csakhogymondjon valamit.

Valahol kukorékolt egy kakas, és a hím elcsúszott abba az irányba. A nőtény egyedül maradt. Éhes volt. A fiakat kereső ösztön vérkereső vággyá vált, és nem tudta, mit keres: fiait-e vagy az élelmet, amely kellett, hogy új fiak születhessenek.

A kocsmaudvaron egy kacsza tolla fehérlett. A kacsát kinn felejtették, és most bizalmatlanul pislog a sötétben. Hát erre van is oka. Azt sem tudja mondani: „Sáp”, és már elsötétült előtte a világ. Szárnyai ijedten söprik a levegőt, aztán csak remeg, és a görény szürcsöli a vért. Nem törődik most már semmivel. Elfeledte már fiait, elfeledett már mindent, csak az önmagáért való élet és a gyilkolás vágya lobog benne. Pedig a kocsmában mérgesen dörmög a bőgő, vijjog a klarinét, és dobog a föld, mert ugyancsak táncol Boros Jóska. Mulat a pénzen, amit a kis görény bőréből félretett.